קדושת לוי — ויקהל

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים תעשה כו' (שמות לה, א-ב). ודרשו חכמינו ז"ל (שבת ע.) אלה הדברים על ל"ט מלאכות, כלומר אלה שהוא מרומז על החיצונים כמו שכתב האר"י ז"ל על פסוק (איכה א, טז) על אלה אני בוכיה כו', אנחנו צריכין לתקן אותם על ידי מלאכה וזהו לעשות לשון תקון וזהו בחול אבל בשבת אין מבררין החיצונים ולכן אסור בעשית המלאכה:

ומה שנאמר גבי שבת צוה ה' לעשות, וגבי משכן כתיב אשר צוה ה' לאמר. וכן הקשה בעל הטורים. נראה, כי אף על פי שבמשכן שהיו עוסקים במצות מעשיות, דהיינו במלאכת המשכן אף על פי כן תקנו עולם הדיבור וזהו אשר צוה ה' לאמר. ובשבת שאין עושין מלאכה רק מצות בדיבור כגון תורה ותפילה, כי עיקר תורה ותפלה בשבת אף על פי כן מתקנין עולם המעשה. וזהו אשר צוה ה' לעשות, כלומר תיקון עולם העשיה:

וביום השביעי יהיה לכם קודש. על דרך חציו לה' וחציו לכם (פסחים סח:) ובשבת הלכם הוא גם כן לה'. וזה יהיה לכם קודש, הלכם יהיה גם כן קודש וקל להבין:

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר (שמות לו, ז). והנה לכאורה האי דים והותר, הוא תרתי דסתרי אהדדי, דאם היתה דים לא הותר. ועיין באור החיים. ויש לומר, דהנה הוא יתברך אל שדי אל הוא מלשון חוזק כמו ואילי הארץ (יחזקאל יז, יג) ושדי הוא השפעה מלשון שדים, והקדוש ברוך הוא הוא אל שדי שמתגבר כביכול על השפעתו. וזה שדרשו חכמינו ז"ל (חגיגה יב.) שאמר לעולמו די, דהנה כל דבר הבא מכח אין סוף אז יכול הדבר ההוא להתרחב ולהתפשט עד אין שיעור וערך, ואם כן כיון דהוא יתברך ברא העולמות אז היו רוצים להתפשט בלי גבול והוצרך הקדוש ברוך הוא לומר די, וליתן כך וכך סידור עולמים לפי מה שהבין יתברך בחכמתו עליונה כמה צריך לפי סדר הבריאה ואז אמר די וזהו גבורה וצמצום שהוצרך יתברך לצמצם כוחו. כמו כן הוא יתברך צריך להתנהג בעולמו לפי כח המקבלים ולא לפי כוחו האין סוף, כי ישראל אינם יכולים לקבל לא רוב טובה וכו'. והנה מלאכת המשכן שהיה מעין בריאת שמים וארץ היה מסודר ונכונה על פי שכל אלקים וצרופי שמות ואותיות הקדושים אשר נבראו בהם שמים וארץ כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות נה.) יודע היה בצלאל לצרף כו'. והנה הוא יתברך נתן בלבם חכמה ותבונה ודעת ונתן השם יתברך זה הכח להצדיקים שבכל דור ודור, כי במה שהצדיקים עוסקים בתורה ומחדשים הם בוראים שמים וארץ חדשים והם היו מכוונים במלאכת המשכן ברוח קדשם לחכמה עליונה ועשו יחודים וצרופים קדושים בכל הכלים ובכל המעשים אשר נעשה המשכן. והנה אם היו רוצים לכוין שכלם הרחבה היה הדבר עד אין שיעור, כי רוח אלהים הופיע עליהם, אך הוצרכו לתת גבול בהדבר והותירו לצדיקים לעתיד לבוא אשר יבואו וילמדו בספר תורה מעשה מלאכת המשכן וכל צדיק וצדיק לפי שכלו יכיר תעלומות חכמה בכל דבר בכל כלי ויעשה יחוד לדבר רוחני עליונים כמו שהשם יתברך הותר כח במעשי בראשית שהוא נתן גבול

והשאיר להצדיקים כדי שיוכלו לחדש דבר בבריאה זו, כמו כן הם במלאכת המשכן. וזה שכתב הכתוב והמלאכה היתה דים, שהיו נותנים גבול להמלאכה. לעשות אותה, רוצה לומר לתקנו וליחדו בשכל עליון אשר היו יכולים לכוין בכל דבר לפי שיעור שכלם. אך והותר, שהותירו להצדיקים והחכמים שכל דור אשר ישמעו וילמדו סדר מלאכת המשכן והם יגמרו הבנין ויוסיפו מדעתם מה שישיג שכלם:

בשם בנו המנוח המפורסם איש אלקי קדוש מהור"ר מאיר זצלה"ה:

הבעל הטורים כתב טעם למה סמך פרשת ויקהל לסוף פרשת כי תשא דנזכר שם (שמות לד, לה) קירון עור פני משה עיין שם. ונראה בסייעתא דשמיא טעם דמבואר במדרש (שמו"ר מז) ומובא באור החיים ז"ל, דמשה זכה לקרני הוד הטיפת דיו שנשתייר בקולמוס. שכתב על עצמו (במדבריב, ג) והאיש משה עניו מאד, כתב ענו בלא יו"ד. דלא רצה מרוב ענותנותו לכתוב עניו ביו"ד עיין שם. ומעתה יבואר על נכון, דידוע מה שמבואר בספרי קודש שמי שזוכה לחכמה הוא עניו, דחכמה הוא יראה כדכתיב (תהלים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה', ויראה אותיות ראיה, שרואה שעילת העלות אדון כל ברא כל העולמות וכל חיות האדם ממנו ברוך הוא על ידי זה האדם הוא עניו שיודע שאדם אינו כלום רק כל חיותו מהבורא ברוך הוא וברוך שמו. וידוע מה שכתב האר"י ז"ל דחכמה נקרא יו"ד. גלל כן משה דהיה עניו מחמת חכמתו דזכה לחכמה כנודע בהאריז"ל לא רצה לכתוב עניו ביו"ד מגודל ענותנותו שלא ידעו שזכה לענוה מחמת היו"ד, דהיינו שזכה לחכמה דהוא יו"ד כנ"ל. לזה רמזו רבותינו ז"ל שמחמת היו"ד הזה זכה לקרני הוד שהקדוש ברוך הוא משלם מדה כנגד מדה שלא רצה להודיע שזכה לחכמה דהוא יו"ד כנ"ל נתן לו השם יתברך קרני הוד קירון עור פנים שבזה ידעו הכל שזכה לחכמה כנאמר [במשלי] (קהלת ח, א) חכמת אדם תאיר פניו, וכיון דקירון עור פנים דמשה דנאמר בסוף פרשת כי תשא מרומז בו האיך שמשה זכה לחכמה כנ"ל, משום הכי סמך לו פרשת ויקהל דבו נאמר היאך שבצלאל עשה המשכן דבצלאל גם כן זכה לחכמה כנאמר ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה כו':

או יבואר, דסמך בפרשה זה אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן כמו שכתב רש"י ז"ל, נראה בסייעתא דשמיא דענין שמירת שבת הוא שידע האדם שהקדוש ברוך הוא ברא העולם בששת ימים ובשביעי שבת וינפש, כנאמר (שמות לא, יז) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. כי לזה סמך אזהרת שבת, דידע האדם שהקדוש ברוך הוא ברא העולם בששת ימים כנ"ל למלאכת המשכן שנאמר בו שעשאה בצלאל שהוא ידע בכוונתיה ופרטותיה שברא הקדוש ברוך הוא העולם בששת ימים כמאמר רבותינו ז"ל (ברכות נה.) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ עד כאן לשונו. וכיון דידע צירוף האותיות של בריאת שמים וארץ האמין אמונה שלימה שהקדוש ברוך הוא ברא העולם בששת ימים. לזה סמך אזהרת שבת שהוא גם כן אזהרה שידעו הכל באמונה שלימה שהקדוש ברוך הוא ברא העולם בששת ימים וביום השביעי שבת וינפש: